

da ustanovljajo in prirejajo učiteljske krožke v svojih okrajih.

Jako živahen razgovor se je vnel o okrožnici, ki se vpošlje v kratkem vsem socialnim odsekom slov. štajerskih učiteljskih društev.

Pri slučajnostih opozarja tov. Pesek na čim dalje huje zapostavljanje narodno zavednega učiteljstva napram nemčurskemu. So glasno se sklene, da se naprosi slov. štaj. „Narodni svet“, naj bi ta sprejel tudi kakega učitelja za člana, ki bi naj imel referat o slov. ljudskem šolstvu in slov. učiteljstvu na Štajerskem.

Ko so se še rešile nekatere interne zadeve, je predsednik zaključil sejo.

Ob 1/2 5. uri se je vršilo plenarno zborovanje socialnih odsekov slov. štaj. učiteljskih društev, ki se ga je udeležilo mnogo učiteljstva. Bilo bi se ga gotovo še več, a je bila baš isti čas pevska vaja za koncert. Pri tem zborovanju je poročal socialni odsek „Zveze“ o svojem prošlem in bodočem delovanju.

Takoj na to se je vršilo istotam posvetovanje o ustanovitvi „Zveze narodnih društev na Štajerskem in Koroškem.“

Udeležba je bila jako obilna. Navzoči so bili učitelji in učiteljice iz vseh krajev Spodnje Štajerske in tudi nekateri iz Ljubljane, Idrije in s Koroškega. Posvetovanje se je udeležilo več članov izvrševalnega odbora „Narodne stranke“, mnogo meščanov celjskih, mariborskih i. dr. in tudi precej narodnjakov z dežele. Zastopnike so poslala akademična društva „Adrija“ in „Ilirija“ iz Prage, „Slovenija“ in „Sava“ z Dunaja, „Triglav“ in „Tabor“ iz Gradca, ferialno društvo „Prosveta“ in eksekutiva nar. rad. dijaštva. Brzojavno so pozdravili snujočo se „Zvezo narodnih društev“ „Adrijani“ iz Prage in g. dr. Dinko Puc, predsednik „Zveze“ narodnih društev na Goriškem.

Predsednik socialnega odseka „Zveze slov. štaj. učiteljev in učiteljic“ tov. Pesek iskreno pozdravlja vse navzoče in razloži, kaj bo „Narodna socialna zveza“ ali „Zveza narodnih društev“, ki se namerava ustanoviti. Naglašja, da bo ta „Zveza“ popolnoma izven stanovske učiteljske organizacije, da bo ta „Zveza“ samostojno društvo, da bo to „Zveza“ nepolitiških društev, kot bralnih, pevskih i. t. d. „Zveza narodnih društev“ naj združi vse narodno čuteče sloje v skupno delo za povzdigo izobrazbe naroda, da izgrinejo predsodki, ki, žal, še ločijo dijaštvo od učiteljstva in to od akademično izobražene inteligence, vse te pa od preprostega naroda. „Zveza narodnih društev“ nam naj bo poprišče za skupno obrambo in skupni napredek štajerskih Slovencev.

Tajnik tov. Šegula je poročal o dosedanjih pripravljanih korakih, na kar se je otvoril pogovor o ustanovitvi sami. Prvi se oglasi k besedi g. dr. Kukovec, ki je pozdravil ustanovitev v imenu „Narodne stranke“. Poudarja kulturni in praktični pomen snujoče se zveze narodnih društev in želi, da se raztegne njen delokrog tudi na Koroško, da damo tamošnjim bratom Slovincem priliko pridružiti se nam in z nami skupno delovati. Namesto nameravanega imena „Narodno-socialno zvezo“ nasvetuje ime „Zveza narodnih društev“.

G. cand. iur. Alojzij Kramer pozdravlja novo „Zvezo“ v imenu eksekutivne nar. rad. dijaštva in govori o skupnem delovanju dijaštva in učiteljstva. Poudarja važnost mladinske organizacije, posebno pa, da bi ne prepuščali šoli odraslo mladino klerikalnim mrežam, da klerikalci ne zmotijo teh mladih ljudi, jih pridobe zase in jih pozneje v političke svrhe izrabljajo. Naglašja potrebo mladinskega lista.

G. J. Lešničar opozarja na nalogo narodnih društev širiti dobro časopisje, govori o kulturnem pomenu nove „Zveze“ ter o „delovanju“ klerikalnih bralnih in izobraževalnih društev, katerih edina naloga je, da izpodrivajo napredno časopisje. Klerikalno nepolitiška društva so glavna opora klerikalne političke organizacije. Namesto da bi skrbela za izobrazbo članov, si vzgajajo klerikalci v nepolitiških društvih fanatične strankarje. Temu delovanju treba krepkega in odločnega protidela. Za sedaj je treba rešiti in ohraniti, kar se da — potem pa na tej podlagi zidati za bodočnost. Naše šanse niso nikakor slabe — treba je le dela.

Tov. nadučitelj Gradišnik govori v ognjeviti besedah o socialnem delu v lastnih učiteljskih vrstah, o nevarnosti nemškega „Narod. sveta“ za Spodnji Štajer in želi, da bi se naši politički krogi brigali za to, da se nastavlja v narodno nevarnih krajih trdni in odločni slovenski učitelji, potem bo naša narodna stvar napredovala. Vodilni možje naj ne imajo napredka le na jeziku, v dejanju pa delajo kot klerikalci ter ne delujejo za slovensko šolstvo. Kdor ni z nami, je zoper nas, kdor glasu je zoper slovensko šolstvo, je zoper slovensko šolstvo in tega ne zakrije nobena fraza.

G. štud. iur. Milko Hrašovec pozdravlja „Zvezo nepolitiških društev“ v imenu akad. društev „Ilirija“, „Sava“ in „Triglav“ in obljublja krepko sodelovanje akad. dijaštva, zbrana v teh društvih.

Predsednik Pesek odgovarja na posamezna izvajanja. Tudi on se izreče za to, da bi se delokrog snujoče se „Zveze“ raztegnil na slovensko Koroško, ker zaradi tamošnjih razmer pač ni upati, da bi se kmalu ustanovila samostojna koroška „Zveza“. Ako pa raztegnemo delokrog snujoče se „Zveze“ obenem tudi na Koroško, podamo s tem koroškim bratom roko in skupno bomo lažje delovali za povzdigo izobrazbe. — Ker so se nasetovala imena „Zveza narodnih društev“ in „Zveza nepolitiških društev“, opusti on od njega nasvetovano ime „Narodno socialna zveza“ ter se izreče za ime „Zveza narodnih društev“. Izrečno pa poudarja, da bo to samostojno nepolitično društvo, ki bo od „Narodne stranke“ kot političke organizacije popolnoma neodvisno. Govornik tudi opozarja na čimdalje tem huje zapostavljanje narodno delavnega učiteljstva napram nemško mislečemu in da bi bilo pač nujno potrebno, da obrnejo temu naši vodilni krogi potrebno pozornost. Govori tudi o mladinski organizaciji ter naznanja, da se učiteljstvo v tem oziru pripravlja na obsežne akcije ter želi, da bi vsi, ki narodno čutijo in ki jim je mar napredek naroda, pri tem podpirali učiteljstvo. Ko naznani, da bo julija t. l. pričel v Ljubljani izhajati poseben poučen in zabaven list za šoli odraslo mladino, so zapirali po dvorani viharji živio-klic. Končno nasvetuje, da bi se naj izvolil pripravljalni odbor, ki bi naj oskrbel potrebno, da se „Zveza narodnih društev“ oživotvori.

Posvetovanje se je nato prekinilo, da so se zborovalci pogovorili o kandidatih za pripravljalni odbor.

Soglasno so bili izvoljeni gg. Pesek in Šegula, učitelja, Šmid in Kramer, visokošolca, ter J. Lešničar, urednik „Domovine“. Ko so se še pogovorila nekatera taktična vprašanja, je predsednik s pozivom na skupno intenzivno delo za prosep prosvete naroda zaključil to vrlo uspešno posvetovanje.

K o n c e r t .

Dan zborovanj in dela je zaključil koncert, ki se je vršil zvečer istega dne v veliki dvorani „Narodnega doma“.

Koncert je vodil z večjo in živahno roko tovariš R a j k o V r e č e r , ki je dosegel ob izbornem glasovnem materialu pevk in pevcev popoln uspeh. To ni malenkost, zakaj zaradi skrajno neugodnega vremena je izostalo mnogo učiteljic in učiteljev, ki so obljubili sodelovati, in možna je bila samo ena skupna pevska vaja. Kljub tej neugodnosti je dovedel pevovodja svoj zbor do častne zmage ter dokazal, da je v učiteljskih vrstah doma pevska umetnost!

Moški zbor je zapel mladega skladatelja M. R o ž a n c a karakteristično skladbo „V mlinu“ s kratkim, a lepim baritonskim solom v srednjem delu. Izvajanje je bilo odlično in je zaslužilo ono pohvalo, ki jo je občinstvo izražalo z glasnim plaskanjem. — Mešani zbor si je priboril zmago s Pauknerjevo izrazito, ljubko in nežno „Kukavico“. Malokdaj je čuti tako fino izvajanih zborov. Popolnost je samo tam, kjer je moč in razumevanje. Zbor so morali na hrupno zahtevanje ponoviti.

Čas med tema dvema zboroma so izpolnili štirje solisti: gđ. Schreinerjeva, gđ. Drobničeva ter tovariša Fran Serajnik in Fr. Schneider.

Prva je obvladala klavirski part (Chopinov „Nokturno“ ter spremljevanje Rubinsteinovega koncerta za gosli) s pravo virtuoznostjo. Druga je z ljubkim, nežnozvonkim sopranom pela Prochazkovo „Tak si lepa...“, ki jo je morala ponoviti. Tovariš Fr. Serajnik se je pokazal odličnega mojstra na goslih, tovariš

Schneider pa je zapel Loewejevo balado „Evgen, vitez plemeniti“.

Imeli smo prelep glasbeni užitek, za kar moramo biti hvaležni vsem sodelujočim tovarišem in tovarišicam.

H koncertu je prišlo mnogo občinstva, ki je malone napolnilo vso dvorano ter se prepričalo, kaj vzmore učiteljstvo tudi na glasbenem polju.

Vzgojumo mislece!

Pri III. obnem zboru „Zveze slov. štajerskih učiteljev in učiteljic“ v Celju dne 20. aprila 1908 govoril Ludovik Černej.

Ako bi hotel zaznamovati glavno nalogo ljudske šole z dvema besedama, bi rekel kratko: „Vzgojumo mislece!“

Razum je ona božanstvena sila v nas, ki nas dviga nad žival, ki nas je storila gospodarjem zemlje in nam daje zmožnost, da se izobrazujemo in popolnujemo.

Toda razuma brez mišljenja ni; zakaj ravno mišljenje je delo razuma, v mišljenju se kaže njegova jakost in globokost, ali slabost in plitvost.

Le mislec razpolaga prosto in samostojno s svojim razumom.

Mišljenje pa ni lahka stvar, posebno za človeka ne, ki se mu ni privadil. Ni čuda torej, da zna tako malo ljudi v resnici dobro misliti. Marsikomu je to duševno delo naravnost zoprno. Namesto treznega premišljevanja se vdaja naš človek še vedno rajši bujni domišljiji, brezdelni nadi ali topi resignaciji. In marsikdo se izroča demonu alkoholu baš zato, da se iznebi vsaj za nekaj časa sitnega gosta — neprijetne misli, ki pa bi mu bila morebiti prav, prav koristna.

Že iz teh stavkov sledi, da je nezmožnost in lenoba v mišljenju zlo, veliko zlo.

Naštel bi še lahko mnogo slabih posledic, ki izvirajo iz tega zla.

Znana konzervativnost pri kmetovanju velike večine našega ljudstva, zaradi katere se drži krčevito prastare prakse in se brani vsega, kar je novo, ni pravzaprav nič drugega nego nehotenje v mišljenju. In kako ta konzervativnost ovira ves gospodarski razvoj in napredek, je znano dovolj.

Namesto da bi tak posestnik marsikaj v svojem gospodarstvu preustrojil po zgledu naprednih narodov ali sosedov in po naukih kmetijskih potovalnih učiteljev, zdihuje in toži po zlatih starih časih, ki jih pa v resnici nikdar bilo ni. Čaka, da se bo mamka zemlja vendar zopet enkrat obrnila na srečnejšo stran, mu pokazala prijaznejše lice ter odprla trdo srce in skopo roko. — „Bog bo že zopet dal!“ se tolaži v svojem — rekel bi po katekizmu — pregrešnem zaupanju, namesto da bi se ravnal po pregovoru: „Pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal!“

Hipna korist, in najsi je še tako malenkostna, je mislečemu človeku mnogo ljubša nego vse koristne naprave, ki pa ne morejo pokazati takoj vidnih uspehov. Počasnega, a solidnega napredka in z njim rastočih koristi pa niti ne opazi.

Da gre n. pr. neznamna korist, ki jo store otroci doma z delom, na račun njihovega napredka v šoli in čestokrat na račun zdravega razvoja njihovega še prenežnega in preslabega telesa, tega nekateri starši nočejo vedeti. „Dela se mora navaditi, delo ga boče živilo!“ trdijo, pa ne pomislijo, da tudi delo zahteva vedno več in več duševne izobrazbe in predvsem krepko, zdravo telo.

Človek, ki ne zna misliti, nima svoje lastne sodbe. Povzdiguje v nebesa, kar hvalijo drugi in proklinja v pekel, kar grajajo drugi.

Posebno jasno se kaže vsa slabost, vsa nezmožnost samostojnega mišljenja v javnem življenju. Nemisleča množica drvi slepo za svojimi voditelji črez drn in strn in če bi bilo tudi naravnost v prepad. Nezmožnost v mišljenju tira končno narod v tabor močnejšega nasprotnika.

Ako še omenim, da razna nepremišljena dejanja, ali — da se izrazim po Masaryku — nenaravnost premišljena dejanja, napolnjujejo kaznilnice, mislim, da sem navedel vzrokov dovolj, da je nam kot prvotnim pionirjem prosvete, kot graditeljem temelja kulture, najvažnejša naloga, da vzgojimo mislece zarod.

Vzgajati pa moramo mislece tudi brez ozira na vsa navedena dejstva; saj je vsak resnični napredek v šoli odvisen od tega kako in koliko znajo naši učenci misliti in človeka smo vzgojili in naučili le toliko, kolikor smo ga navadili dobro in pošteno misliti.

Preveč in odveč bi bilo, ako bi hotel tukaj natanko razmotrivati, kako naj postopamo pri pouku in vzgoji, da doženemo ta svoj smoter. Treba bi bilo preresetati vse novejšo pridobitve na polju metodike raznih predmetov; zakaj to lahko trdimo, da vsak pravi metodik kot misleč človek stremi naravno po tem, kako bi vzgojil misleca.

Opozoriti hočem le na glavna pravila psihologije in pogovoriti natančneje nekatere posebnosti, ki se zde meni važne.

Predvsem veljaj splošno načelo, da se naj učenci ne uče ničesar samo mehanično, temveč misleč.

Ni dovolj, da ve učenec, ta stvar ali ta pojav je tak ali tak, da ga zna natančno popisati, temveč mnogo važnejše je, da ve tudi, zakaj je baš tak, to se pravi, da umeva notranjo zvezo med vzrokom in učinkom, povodom in posledkom.

Kakor je znano, gledamo n. pr. pri biološki metodi prirodopisnega pouka posebno na to, kako je organizem prikladen načinu življenja. Pri zemljepisju opazujemo vpliv podnebja in kakovost zemeljskega površja na rastlinstvo, živalstvo in prebivalstvo. V zgodovini premišljujemo vzroke in posledice dogodkov itd. itd.

Glavno vprašanje v ljudski šoli torej ni: kakšno je kaj, temveč: zakaj ali čemu je tako.

Otroku je to vprašanje z njegovo radovednostjo že nekako prirojeno. Saj vemo, kako vedno in vedno izprašuje: „Mama, zakaj je to tako?“ Toda to zanimanje se mu doma najčesče naravnost ubije, bodisi, da se zde starem ta vprašanja preneumna ali presitna, bodisi, da ne vedo odgovarjati; zakaj znano je, da na vsa vprašanja otrokova niti učenjak, niti modrec ne zna odgovoriti.

Naloga šole pa je, da to otroško zanimanje zopet zbudi in mu da potrebno smer. In to ni ravno težko. Otroci se kmalu privadijo gledati na vzrok in namen in čuditi se moramo, kako se začnejo zanimati za vsako stvar in jo natančno opazovati.

Veliki češki mislec Masaryk pa pravi, da je treba naučiti mladino dobro opazovati in pozorno primerjati ter tako misliti.

Seveda je pred vsem treba, da imajo otroci jasne pojme, ki so podlaga sodbam in da se nauče premišljeno soditi. A najvažnejše je, da potem s a m o s t o j n o sodijo. Vsako tujo sodbo — tudi učiteljevo — pa naj učenec samostojno presodi in naj je nikakor in nikdar ne sprejme nepremišljeno. In tukaj, ravno tukaj, predragi, zagrešimo še pač marsikaj: vse premalo še vzgajamo mladino k samostojnosti!

Človek, ki je odvisen v svoji mladosti toliko od tuje pomoči kakor nobena druga stvar ter je v tem oziru najubornejše bitje na zemlji, se silno težko osamosvoji. — Doma se otrok naslanja na starše ali druge starejše člane obitelji, v šoli pa na učitelja. To je seveda v marsikaterem oziru potrebno in dobro, toda končno mora vendar učenec znati s a m s t a t i . In k temu ga moramo konsekvantno navajati.

Vsem nam je dobro znano, da ne sme učitelj otroku vedno in vedno pomagati, ker se otrok potem zanaša na njegovo pomoč in ne misli, ne dela samostojno. Ravno zaradi tega tudi strogo gledamo na to, da učenec učencu ne všepetava, da se pri pismenih nalogah ne prepisuje itd. Vemo tudi, da ni dobro, ako priznava učitelj vsak pravilni odgovor: dobro, prav, ali da vsaj prikima in da opozarja redno na pogrške. Tako se navadijo otroci, da mislijo vedno le to in tako, kar in kakor misli učitelj, oziroma da ne mislijo nič, ker se zanašajo na učiteljevo sodbo.

Toda, predragi, ako se tudi varujemo teh napak, bistro oko vajenega učenca čita že iz naših oči, pozna na našem licu, odgovarja ali dela li prav ali ne!

Zato pa vedno tisto natanko opazovanje ali naravnost vprašujoče pogledovanje učitelja, ki nam takoj priča, da dotičen učenec ni samostojen.

Seveda je ta nesamostojnost pri učencu tem večja, čim manj sigurno je njegovo znanje in tukaj zopet vidimo tesno medsebojno zvezo med znanjem in samostojnostjo, in smelo rečem:

Temeljiti pouk je najvažnejše sredstvo za vzgojevanje mislecev.

Da je v prilogi.